

Kulturminne:

Husmannplassen Amundrommet

ca 700 m vest for Bardufosstun.

Amundrommet ligger på en åsrygg med utsikt over Andsvatnet mot vest, Andsfjellet og Målselvdalen mot nord og øst og Bardu i syd. Med sol over horisonten en stor del av sommeren, om vinteren gjør høyden at de unngikk den strengeste kulden nede dalen, men plassen ligger åpent for vind. En tidlig ferdselvei mellom Målselv og Bardu til Sørreisa gikk i dette området, og tunet lå trolig inntil denne veien. Dagens vei på nordsiden av Andsvatnet ble bygget rundt 1900.

Tuftene er lett tilgjengelig om sommeren. Fra Sørhusveien, følg veien til Rustad fjell ca. 300 m til en brå høyresving. I svingen krysser en lysløype og tuftene ligger like nord for denne i retning Bardufosstun. Traseene til lysløypene går delvis gjennom tidligere dyrket mark og tunområdet til Amundrommet.

I dag er en grunnmur, rester av et nedfalt hus og en mulig tuft etter hus det synlige etter bebyggelse. Sammenlagte steinrøyser viser dels ytterkanter av dyrket mark, denne skiller seg fortsatt ut i et område på ca 70 x 100 meter rundt tunområdet. En skråning i vestre del av området har spor som tyder på åkerland. Det var også vanlig med utmarkslåtter, men dette er ikke undersøkt. Det kan være høstet her til langt ut på 1900-tallet, i et skogsnar står fortsatt en hesjekrake av furu med borede huller for krakepinner. Området er nå bevokst med løvskog, dels er det plantet gran.

Plassen var under Sørhus i Sørreisa, det er noe usikkert når den første gang ble ryddet. Fra 1865 bodde en Amund der som reiste til Amerika rundt 1880. Så overtok hans bror som også het Amund, kalt "Stor-Amund", han bodde der til etter 1900.

Engelskmannen Metcalfe skriver fra reise Sørreisa til Målselv og Fossmoen sommeren 1855 at på gården (Sørhus?) hvor han håpet å låne hest skulle et dusin hester samles til et brudedefølge som skulle starte ved midnatt. Dette var nok datteren Berte Gurine på Sørhus og hennes Hans, de ble viet i Målselv kirke 7. juli dette året. Metcalfe nevner også det fasinerende og spesielle lyset fra midnattsolen.

Senere på turen kom han om natten til en "hytte" hvor eieren hadde hest. Hvis dette var Amundrommet var det ikke Amund som bodde der, han kom dit først 10 år senere. Videre skriver han at forige beboer flyttet året før fordi kona døde i barseng, det fjerde tilfelle i nabolaget på kort tid. Kan "nabolag" bety at dette var en plass nede i Rustaområdet? Og er det sannsynlig at en husmann hadde råd til hest?.

Var egentlig det noe værharde Amundrommet et naturlig førstevalg, andre husmannsplasser lå nede i Rustaområdet. Den nye eier på Sørhus fra 1856, Hans Fredriksen, var fra Fron. Kan det derfor være via bekjentskap at Amund Haldorsen, også fra Fron, ble husmann der rundt 1865. Han hadde før dette bodd med familie som inderst i Sollia, Målsev.

I følge Mbb IV s55 er dette to brødre som begge het Amund Haldorsen og var fra Fron. Begge ble gift i Målselv, med hver sin Marit, disse også sørfra. Begge familiene har bodd på Amundrommet, men de kom først til Solli hvor de hadde slekt eller sambygginger,

Den yngre Amund ble 1853 gift med Marit Eriksdtr., og var inderst på Solli til han flyttet til Amundrommet rundt 1865. Det kan være han som ryddet Amundrommet. I 1879 reiste han til Amerika, to år senere også sønnen Amund. Den eldre Amund ble 1860 gift med Marit Olsdtr., han flyttet en del og kom til Amundrommet rundt 1880. Amund og Marit bodde på Amundrommet ennå ved folketelling i Sørreisa 1900.

Hustuffer

Det er tatt mål fra hjørne på tuftene og til fastpunkter, som er to lysstolper og en bjerk (se skisse). Tuftene er også inntegnet på kart 1:1000, men kartet er en forstørrelse og derfor unøyaktig.

Tuft A.

Denne best synlige tuften ligger ca 10 m nord for lysløypa og 30 m øst for der denne krysser veien til Rustafjellet. Her er grunnmuren synlig, selv om den er dels nedfalt og tilgrodd. Midt i grunnmuren er en steinsamling som kan være etter grue/ildsted.

Størrelsen er noe usikker, men kan være ca 6,7 m x 6,5 m, dette kan tilsvare 10 x 10 alen, en vanlig størrelse. Er dette fjøstomt, kan det vest for muren vært tilbygg/høylade uten spesiell grunnmur.

Det er ikke gravet for å undersøke eller påvise mere nøyaktige mål på grunnmuren eller steinsamlingen inne i den. Men det er utført noe prodding (søking ved å stikke i grunnen) for å finne grunnmuren.

Fiskere i Andsvannet graver fortsatt meitemark ved denne tuften, noe som kan tyde på at dette er fjøstuft med godt jordsmonn etter gjødseldunger utafør. Det er ikke rester etter trematerialer, dette tyder på at huset er revet og fjernet.

Tuft B.

Denne tuften ligger ca 27 m sør for tuft A, og ca 12 m øst for lysløypetråsen. Bygningen har falt sammen, restene kan tyde på uthus/høylade e.l. Synlig novhugg i stokk kan være fra øverste line i bordkledd hus. Rester av det som kan være takåser indikerer røsting N/S.

Det er ikke gravet eller gjort andre inngep i tuften, men prodding indikerer mulig fundamenstein. Det er vanskelig å fastslå målene på tuften, muligens ca 4,20 m x 4,70 m, kan være 6 x 6 alen som var en vanlig størrelse. En grundigere undersøkelse kan gi sikrere opplysninger om dimensjoner, hustype m.v.

Tuft C.

Denne mulige tuften ligger ca 44 m syd for tuft A, og ca 10 m vest for lysløypetråsen. Tuften består av forsenkning i terrenget ca 1,5 x 2,5 m, som kan være kjeller til våningshus. Forøvrig er området helt overvokst, og det er lite synlig som kan indikere tuften. Det er ikke gravet her, men prodding kan tyde på at det ligger fundamentstein der. Imidlertid er det så mye stein i omgivende grunn at undersøkelse ved prodding blir usikker.

Andre tufter?

Det fantes trolig en brønn/vannkilde som var åpen også om vinteren, men det er ikke søkt etter dette. I området kan det også være andre interessante detaljer fra tiden stedet hadde bosetning. Kanskje tjæremile, utmarkslått med høylade eller "silogrop".

Kronologi

1832 Sørreisa bb II s195ff.

Sørhus gnr.19 ryddet fra 1832, skyldsatt 1842 og kjøpt 1856 (fra staten) av Haagen Toresen fra Tynset. Samme år overdratt til svigersønnen Hans Fredriksen fra N-Fron.

1853 Vielser Målselv.? Mbb II s244 og 248 ætteliste 2.

Amund Haldorsen f1833 Fron/Kvam, Bor i Solli
Marit Eriksd. f1826 Støren

Kom sans. til Solli som inderst. Iflg. Mbb IV s55 ble han kalt "Litj-Amund" fordi en eldre bror(?) med samme navn ble kalt "Stor-Amund", men han oppholdt seg trolig lite/ikke på Solli.

